

Петар Д. ШЕРОВИЋ, Нови Сад.

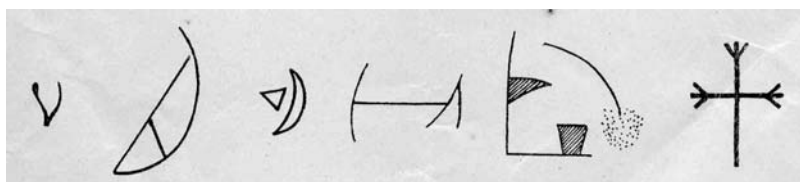
ЦРКВА СВ. ГОСПОЂЕ У БИЈЕЛОЈ, У БОКИ КОТОРСКОЈ*

Православна црква посвећена рођењу св. Богородице, или, како се обично назива, св. Госпођа, у Бијелој, у Боки Которској, саграђена је на брежуљку, званом Веље Брдо, одакле се ужива величанствен поглед на целу чаробну околицу и преко кртољских брежуљака на отворено море.

Црква је дуга с полукружном апсидом 13 m, а широка 5,5 m, те има звоник „на преслицу” с једним окном. На pročелу се налазе уска врата, више којих је једна четвртаста, полукружно засвођена, те једна вертикална, ниша.

На северном и јужном зиду налазе се по два уска прозорчића са страницама на откос, а један на олтарској апсиди. Зидови су дебели 80 cm.

На pročелу цркве, с једне и с друге стране врата, налази се пет врло примитивно и, како би се рекло, без неког нарочитог реда, урезаних знакова¹, врло сличних онима, што се обично налазе на средовечним стећцима². Повише црквених врата, изнад четвртасте нише, урезан је крст са краковима на крају у три дела расчлањеним. (Види слику).

Овим знаковима народ приписује дубоку старину, јер се приповеда, да су урезани још у оно старо доба, када ту народ још није познавао другог писма, те нису табож знали, да напишу ни годину, када је црква саграђена.

Црква је засвођена и има изнутра једну корнижу. – Две велике плоче на поду црквеном пред иконостасом стално су поклопнице над гробовима, у којима се не зна, ко је укопан. Олтарска је попрека мало подигнута над црквеним подом. Данашњи је иконостас направљен задњих подина прошлог века, дочим за иконе на старијем иконостасу, од којих се још неке у цркви чувају, каже Ћ. Стратимировић, да их је насликао прве четврти прошлог века Алексије Лазовић, син чувеног попа Сима Лазовића из Белог Поља у Србији³.

* Текст преузет из: *Старинар*, сер. III, књ. III, (за 1924-1925), Београд 1925.

¹ На ове нас је знакове упозорио још год. 1908. госп. Јоко Радовић из Бијеле. Тада се је око ове цркве градила нова ограда, те су с тога били раскопани и многи старински гробови, у којима се не зна ко је био укопан. Том приликом смо гледали особито великих људских кости, нарочито добро развених лубања и завршних кости од хртењаче, да би заслуживало, да их је који стручњак прегледао и проучио. Те су кости већином биле пренесене у општу костурницу, те су сада помешане са осталим костима, које се у костурници налазе.

² Гледај слике уз расправу: О stećcima од П. Каера у листу „Starohrvatska Prosvjeta”, год. I бр. 1. и 3., те нарисе у чланку: Stećci u selu Popovićima u Konavlima u Dalmaciji под бр. 11, 21 и 27. од Вида Вулетића-Вукасовића у „Starohrv. Prosvjeti” год. I, бр. 4. стр. 237. и 238.

³ У расправи: Православна црква у Боци Которској. (Годишњица Чупића, књига XVII, 1897. стр. 227.).

Народно предање казује, да је ова црква једна од најстаријих у Боки Которској. Кажу, да су је градили Грци пре доласка Срба у ове крајеве, или, како опет други приповедају, Грци заједно са Србима, свакако у доба, када у Боки није било, него само мало цркава, тако да је требало по три дана тобоже носити мртваце из даљине, да их покопају код ове цркве.

Око цркве је пространо старинско гробље, те су гробови расејани у великом броју далеко изван црквене оgrade, особито на јужној и источној страни цркве. Поједине поклопнице од гробова веома су тешке и велике. Само је једна поклопница и то она на гробу уз праг црквених врата, заоквирена преплетеним рубом, а на једној је урезан пентаграм или пенталфа (Соломунов крст или Соломуново слово). Ова је поклопница раније била на истоку цркве, изван данашње оgrade на једном гробу, сазиданом од камена тесаника, те је касније пренесена на северну страну цркве, где се, данас на једном гробу налази⁴. Многе се поклопнице налазе дубоко под земљом, а многе су зарасле међу жилама стогодишњих храстова, од којих су неки већ давно од старости угинули. Према томе је јасно, да је прошло неколико стотина година да у тим гробовима није био нико покопан. Све ово сведочи о великој старости ове цркве.

Неке од србуља, које се данас чувају у парохијској цркви Ризе Богородице, припадале су овој цркви, а однесене су у парохијску цркву, када су за цркву св. Госпође набављене нове црквене књиге⁵.

⁴ Како наводи М. Црногорчевић у кратком опису ове цркве у листу „Просвјета”, Цетиње 1896. год.

⁵ Србуље су наведене и описане у нашој радњи: Црква Риза Богородице, која је штампана у „Гласнику зем. музеја за Босну и Херцеговину” XXXII, год. 1920. бр. 3. и 4. на стр. 289-293.